

УДК 339.923:061.1EU

341.123.042

DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.7442022.1>

Прегледни рад

*Миљана Ђурчевић Цуцић**

Факултет политичких наука, Београд

СТРУКТУРНЕ ПРОМЕНЕ МУЛТИЛАТЕРАЛНЕ ДИПЛОМАТИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ГЕНЕРАЛНОЈ СКУПШТИНИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

Сажетак

Предмет рада су структурне промене мултилатералне дипломатије Европске уније (ЕУ) посматране кроз унапређење њеног дипломатског система Уговором из Лисабона и унапређени положај посматрача у Генералној скупштини Уједињених нација (ГСУН) која је главни орган стварања политике и представљања у Организацији Уједињених нација. Применом Рагијевог (*John Ruggie*) теоријског приступа и метода дипломатске анализе мултилатералне праксе извршено је сагледавање остваривања мултилатералног дипломатског деловања ЕУ у ГСУН и пре стицања унапређеног положаја посматрача у УН и после оствареног стицања овог јединственог положаја. Циљ рада је да се издвоје поуздани међаши емпиријско-теоријске подлоге повећања теоријске рефлексије измена мултилатералне дипломатије ЕУ и измена које својим мултилатералним дипломатским деловањем у ГСУН врши на овој глобалној платформи на мултилатералну дипломатију света. Први део рада посвећен је теоријској рефлексији одређења иновативности дипломатије ЕУ и препознавању њеног елементарног доприноса постојећем дипломатском систему. Друго поглавље односи се на хронолошки приказ измена положаја и дипломатске активности ЕУ при УН до Уговора из Лисабона, како би се затим у наредном поглављу детаљно описала дипломатска измена ЕУ у институционалном,

* miljana.djurceviccucic@fpn.bg.ac.rs

нормативном и практичном смислу. У складу са тим прегледом дипломатских измена деловања ЕУ при ГСУН издвајају се главне посебности у начину вођења ЕУ дипломатије. Кључни налаз је да мултилатерални дипломатски ДНК Европске уније држи основу њеног дипломатског предузетништва у ГСУН снажном, упркос битним унутрашњим променама и променама свог дипломатског система. Закључно, иновативност у дипломатији ЕУ кључни је елемент будућих нараштаја дипломатских активности глобалних актера где се ЕУ посматра као модел који је уједно и јак глобални актер али и модел који треба пратити.

Кључне речи: Европска унија, Уједињене нације, дипломатија, мултилатерална дипломатија, дипломатски систем Европске уније, Уговор из Лисабона, Генерална скупштина Уједињених нација, унапређени статус посматрача

УВОД

Предмет овог рада чине структурне промене мултилатералне дипломатије Европске уније (ЕУ) које су унапређење њеног дипломатског система Уговором из Лисабона артикулисале 2011. године и у унапређени положај посматрача у Генералној скупштини Уједињених нација (ГСУН). ГСУН је главни орган делиберације, стварања политике и представљања чланица Уједињених нација. Унапређени положај посматрача омогућио је ЕУ да у Генералној скупштини – иако ни држава, нити типична међународна регионална организације – излаже своје заједничке позиције, износи предлоге и учествује у генералној дебати одржаваној сваког септембра на почетку редовног годишњег заседања ГС. Стога није основано односити се ни као према пукој „политичкој мантри”, нити као једино „јавнодипломатском слогану” налазу да Европска унија ствара додатну вредност за све своје државе чланице, данас укупно 27. Вршење њихове координације како би заступале јединствену позицију ЕУ кључно је за постизање да тим путем „ЕУ говори једним гласом из 27 грла” у ГСУН. Овај скуп послова координације изузетно је захтеван. Тек је захтевно вршење координације ЕУ како би њене државе у ГСУН одлучивале „као један” истоветним гласањем у свих шест главних комитета ГСУН, као и другим телима и агенцијама, а посебно у Економском и социјалном савету. Мада је

много емпиријске грађе о мултилатералном дипломатском деловању ЕУ у ГСУН оно још увек није предмет коме се посвећује довољна теоријска рефлексија.

Мултилатерална дипломатија коју ЕУ води у УН, посебно у ГСУН, кључна је за теоријско сазнавање мултилатералног дипломатског ДНК саме Европске уније. Према таквом мултилатералном дипломатском ДНК може се потпуније разумети и мултилатерална дипломатија УН као блиског организационог „сродника” ЕУ. Значај дипломатског деловања ЕУ у ГСУН посебно је актуелизован за потанко истраживање у циљу повећања теоријске рефлексије јер су преовлађујући ставови најављивали опадање њеног и предузетништва и утицаја по изласку из чланства Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске (УК). Такав развитак дешавања није следио. Догодило се супротно. ЕУ је повећала своје дипломатско предузетништво у УН како би својом мултилатералном дипломатијом снажила мултилатералну дипломатију УН у последњим годинама највећих искушења од стварања Уједињених нација 1945. године.

Дипломатија ЕУ претрпела је значајне промене од настајања свог првог организационог облика Европске заједнице за угаљ и челик, преко оснивања Европске економске заједнице и Европске заједнице за атомску енергију, потом обједињавањем институција три заједнице у формацију Европских заједница, до затим званичног постајања Европском унијом Уговором из Мастрихта, који је ступио на снагу 1993. године, и битног тренутка стицања међународно-правног субјективитета Уговором из Лисабона. Истраживање у раду је стога усредсређено да дипломатском анализом развоја мултилатералне дипломатске праксе ЕУ¹ у ГСУН издвоји особености како је ЕУ јачала свој положај у тој мултилатералној сфери, као и какав је координисани напредак остварила уз осврт на посебности дипломатске праксе специфичних само за дипломатију ЕУ. Сврха истраживачког рада је да поуздано издвоји управо такве посебности мултилатералне дипломатије ЕУ у мултилатералном оквиру УН и мултилатералне дипломатске праксе ЕУ која је њен идентитетски потпис, или „заштитни знак” као важног међународног актера. При томе пракса мултилатералне дипломатије ЕУ увек се посматра саобразно њеном мултилатералном ДНК као стварање и ширење мреже односа са свим другим актерима.

1 Израз мултилатерална дипломатска пракса ЕУ односи се и на све раније институционалне формацијске облике регионалне европске интеграције од Заједнице за угаљ и челик до данас.

Анализом мултилатералне дипломатске праксе ЕУ у УН издвојиће се најзначајније измене и у дипломатском деловању ЕУ у том оквиру, те специфичности до којих су те измене довеле. Део њих је резултат Уговора из Лисабона који је ступањем на снагу 2009. године унео институционалне, а самим тим садржинске новине у спољном деловању Уније са међународним организацијама и земљама које нису њене чланице (треће земље према дипломатским језику ЕУ). Неопходност разумевања тих промена изискују захтеви неопходног увиђања додатних садржаја који поткрепљује тачно утврђивање, класификовање и типологизовање карактеристичности дипломатских акција ЕУ у мултилатералним оквирима и посебности која леже у тим акцијама. Стога је у фокусу деловање ЕУ у најсвеобухватнијем мултилатералном оквиру дипломатског система УН и то првенствено у ГСУН и анализирање промена дипломатских активности и промена мултилатералне дипломатске праксе ЕУ од формирања прве информационе канцеларије Комисије Европске економске заједнице (данас је то Европска комисија или само Комисија) при седишту УН у Њујорку 1964. године која ће постепено прерастати у право стално представништво, праву сталну мисију ЕУ при УН.

Анализом наведених токова измена настоји се да се укаже на постепено јачање ЕУ као дипломатског актера на међународној сцени узимањем у обзир и становишта ЕУ из извештаја Избор мултилатерализма (*Choice of multilateralism*) из 2003. године. Овде је посвећеност мултилатерализму дефинисана као основни принцип спољних политика ЕУ а нарочито у погледу УН као кључног мултилатералног актера (*Choice of multilateralism* 2003). Не много касније ЕУ у својој првој Стратегији безбедности наводи да је „изградња међународног поретка заснованог на ефективном мултилатерализму” један од три стратешка циља. Додатно се у Стратегији истиче да је „основни оквир за међународне односе Повеља Уједињених нација. Јачање УН, потпомагање да испуни своје обавезе и делује ефективно, мора бити приоритет Европе” (*European Security Strategy* 2003, 9).

Прво поглавље посвећено је кратком прегледу постојећих утицајних теоријских рефлексија о дипломатији Европске уније, неретко темељених на њеној пракси мултилатералног деловања у оквиру мултилатералног дипломатског система УН, те карактеристикама приписаним дипломатији ЕУ као иновативној у постојећем систему великог броја глобалних актера.

Други део рада хронолошки представља односе ЕУ и УН да

би издвојио обрасце њиховог мењања годинама како су се интереси и стратегије за постизање интереса формирали са обе стране. Наведени чиниоци су важни ради обухватног гледања предмета истраживања. Описивање кључних одредаба оснивачких уговора ЕУ у погледу дефинисања ко представља ЕЗ/ЕУ у спољним односима нужно је како би се указало најпре на кључне измене којима је ЕУ прибегавала у својој дипломатији. Те промене су изискивале како увећавања дипломатских капацитета ЕУ све бројнијег чланства, тако и неминовности исказивања новог ЕУ облика дипломатије обједињујућег карактера специфичног само за њу. Тиме се и указује на темељитост доприноса ЕУ који се годинама надограђивао унутар УН не само у деловању у Генералној скупштини, већ и у Савету безбедности, као и у Економском и социјалном савету.

Треће поглавље чине аналитички налази о нормативним и институционалним новинама успостављеним Уговором из Лисабона и новим институционалним структурама за спровођење дипломатских активности у којима се огледа сам концепт обједињене дипломатије и указује се на обресе мета-праксе дипломатије која се тиче институционализације и легализације. Обједињена дипломатија лежи у структурним чиниоцима новог дипломатског система ЕУ. Самим тим временски преглед од ступања на снагу Уговора из Лисабона 2009. године је кључан за разумевање артикулисања унапређења положаја ЕУ у ГСУН добијањем унапређеног статуса посматрача (*enhanced observer status*) 2011. године.

МУЛТИЛАТЕРАЛНА ДИПЛОМАТИЈА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ГЕНЕРАЛНОЈ СКУПШТИНИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА: ИЗАЗОВ ДИПЛОМАТСКОЈ ТЕОРИЈИ И ТЕОРИЈИ ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Рагијев (*Ruggie*) приступ разумевања мултилатерализма и мултилатералне дипломатске праксе помаже у схватању и трансформативне дипломатије ЕУ кроз њене институције и примењује се у овом раду. Како Раги дефинише, мултилатерализам је „институционални облик који координише односе три или више држава на основама ‘општих’ правила понашања односно правила која наводе одговарајуће понашање за скуп акција, без обзира на појединачне интересе учесника или стратешке потребе које могу постојати у било којој посебној околности” (*Ruggie 1992, 571*). У складу са тим, дипломатији ЕУ се често у теоријским рефлексијама

приписује трансформативна улога нарочито под утицајем новина оличеним у Европској служби за спољно деловање (ЕССД) (Batora 2013; Batora and Spence 2015; Adler-Nissen 2015). Адлер-Нисен истиче да се та трансформативна природа ЕУ дипломатије не огледа само у улози ЕССД већ у улози дипломата на нивоу држава чланица ЕУ који су задужени за развој хибридне дипломатије ЕУ (Adler-Nissen 2014). Овде се такође препознаје утицај дипломатије ЕУ на више нивоа која је мрежа и закључује да се национални/ домаћи ниво никако не може занемарити приликом стварања конкретних идеја и заједничких дипломатских акција, што је више извор дипломатске снаге него дипломатске слабости ЕУ. Додатни аргумент за дипломатску ЕУ вишеслојност огледа се и у одређењу дипломатије ЕУ као „вишеслојне владавине” довођене у везу са природом ЕУ чиме једна од арена представља вишеструке скупове слојева у којима се међународно деловање, деловање на националној равни, и у равни ЕУ, а у појединим случајевима испод нивоа власти националне владе сваке државе чланице уплиће таквом вишеслојном мрежом (Стефановић-Штамбук 2008а; 2008б, 1199-1200).

Разумевање дипломатског идентитета ЕУ издвајају битним и Батора (*Jozef Batora*) и Спенс (*David Spence*). Они ЕУ представљају у радовима као политички ентитет који није држава али испуњава многе функције државе, као ентитет који није формално препознат као глобална сила али њена моћ и утицај у различитим областима дају холограмски приказ глобалне силе али, у исто време, и без претензија да има војну моћ. Велики фокус у својим радовима након 2009. године они дају изузетној трансформацији од такозваног Вестфалског дипломатског реда према традиционалном схватању дипломатије ка еволуирајућој улози ЕУ у стварању новог дипломатског реда и улоге ЕССД. ЕССД одређују као „катализатор дипломатских иновација” (Batora and Spence 2015). Ту се примећује сличност у „дипломатским иновацијама” које истиче и Расмусен (*Rasmussen*) сагледавајући дипломатију ЕУ кроз својеврсне мета-праксе и структурно антидипломатију у односу на оно што подразумева дипломатија у традиционалном смислу. Те мета-праксе огледају се у самом начину функционисања према трећим државама и међународним организацијама. Како Расмусен наводи „квантитативни значај дипломатске мета-праксе институционализације дипломатских интеракција у случају ЕУ огледа се у чињеници да кроз различите типове уговора са трећим државама, ЕУ има институционализовани однос заснован на правилима са скоро свим земљама на свету, и то је пракса која

континуирано напредује и квантитативно расте” (Rasmusen 2018, 141).

Стварање широке мреже односа ЕУ са државним и недржавним актерима својом дипломатијом представља највећу посебност организације регионалног карактера каква је она. Кроз мреже односа на више нивоа долази до остваривања најбитнијих циљева и самим тим интереса и политика од значаја. Како Дјук (*Simon Duke*) наводи ЕУ конзистентно ставља мултилатерализам и добру владавину као примарне циљеве спољне активности (Duke 2003, 15). Смит (*Michael Smith*) вредност дипломатског деловања ЕУ потврђује и дефинишући га као најпре као актера који има снажну тржишну моћ (*market actor, market power*), као безбедносног актера (*security actor*), политичког актера (*political actor*), и као утицајног нормативног актера (*normative actor*) на међународној сцени (Smith 2015, 18).

ЕУ својим дипломатским деловањем подсећа на Вестфалски дипломатски систем деловања. Међутим, мета-праксама деловања и посебностима метода преговарања она настоји да превазиђе мањкавости Вестфалског система и унесе новине у међународни поредак и праксе дипломатија. С тим у вези, не стављајући превелики нагласак на садржину у самим односима већ на начин, форму, принципе деловања сама ЕУ дипломатија креира иновације у дипломатским односима што кроз метод мреже (*network*) са својим државама чланицама, што употребом мреже са свим другим актерима. Та мрежа укључује актере из различитих сфера и нивоа, те се за ЕУ сматра да константно води преговоре не само на два већ и на више нивоа узимајући у обзир Теорију преговарања на више нивоа Роберта Патнама (*Robert Putnam*) (Putnam 1988). С тим у вези, мултилатерално преговарање на ГСУН се посматра као трећи (највиши) ниво преговарања у мултилатералном оквиру УН, поред првог интерног (са државама чланицама), средњег или мезо нивоа (ниво институција ЕУ) а може се говорити и о додатним слојевима, и у тим преговорима настоји да се служи различитим стратегијама. Како Ортега (*Martin Ortega*) наводи „основни проблем настаје када ЕУ настоји да утиче на свет на два симултано некомпатибилна и супротстављена начина: као модел који треба да се прати и као јак актер” (Ortega 2007, 91–94).

ДИПЛОМАТСКО ДЕЛОВАЊЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ГЕНЕРАЛНОЈ СКУПШТИНИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ДО УГОВОРА ИЗ ЛИСАБОНА

Односи ЕУ и УН суштински датирају самим оснивањем и једне и друге организације будући да су четири државе оснивача организовања ЕУ (Француска, Белгија, Холандија и Луксембург) биле и међу „очевима” оснивачима УН. Италија се крајем 1955. године обавезала на Повељу Уједињених нација. Међутим, посебан положај имала је Савезна Република Немачка, тада чешће називана Западном Немачком. Западна Немачка је имала само статус посматрача унутар система УН а не пуноправне државе чланице. Овакав однос према једној чланици интеграције ЕУ утицао је да односи ЕУ и УН нису били најсадржајнији нити довољни захтевима међународне сарадње какву је биполаризам света изискивао да остварују два „оличења” мултилатералне дипломатије. Такође, чињеница да су УН од свог оснивања па све до 70-их година 20. века подразумевале систем заснован искључиво на чланству држава (чак и у својству само посматрача) те је унапређивање односа са ЕЕЗ у том времену представљало позитиван, мада не и изненађујући помак с обзиром на дељење заједничких циљева и вредности у међународном поретку. Пре је питање било не зашто тада, него зашто не и раније.

Прво званично институционално представљање Комисије ЕЕЗ успостављено је 1964. године отварањем њене информационе канцеларије Комисије при седишту УН у Њујорку. Основ за овакво деловање или дипломатску активност Комисије лежи у одредбама Римског уговора о Европској економској заједници Уговора из 1957. године и то члану 229. који дефинише „одговорност Комисије да осигура све одговарајуће контакте са органима Уједињених нација, њеним специјализованим агенцијама и Општим споразумом о царинама и трговини”. У другом ставу истог члана наводи се „Комисија осигурава одговарајуће контакте са свим међународним организацијама” (The Treaty of Rome 1957, Art. 229). Оваква одредба се налази касније и у Уговору из Брисела (познатији и као *Merger Treaty*) потписаног 1965. године којим се дотадашње три заједнице: Европска заједница за угљ и челик, Европска економска заједница и Европска заједница за атомску енергију, спајају називом званично у Европске заједнице и успостављају заједничке институције (Merger Treaty 1967). Иако све три заједнице настављају да постоје у свом пуном капацитету институције које их представљају

су сада јединствене и оличене у заједништву.² У складу са тим, сада је Европска комисија (ЕК) наставила да обавља своју улогу дипломатског представљања при међународним организацијама и то кроз Делегације Европске комисије. Међутим, специфичност тог дипломатског представљања оличена је у томе да и даље не постоји правно упориште које би ЕК пружило могућност да представља Европску заједницу као целину. У свом деловању и прављењу мреже односа у међународном оквиру Европска комисија све до Уговора из Лисабона суштински представља само себе као институцију (Bruter 1999; Стефановић-Штамбук 2008, 2010; Batora 2013; Batora and Spence 2015).

Односи са УН су се од одржаваних преко прве канцеларије 1964. па до Уговора из Лисабона значајно мењали захваљујући обема странама. ЕЕЗ тада је кроз своје иницијативе развијања политичке сарадње са савезницима ван својих граница јако утицала на побољшање свог положаја на међународној сцени. Иницирањем Европске политичке сарадње (ЕПС) 1970. године Европске заједнице су искорачиле ка јачању својих спољно-политичких односа и дефинисању циљева ван својих граница кроз својеврсни систем сарадње држава чланица на пољу спољне политике али на заједнички, координирајући и кохерентан начин (Holland 199; Nuttal 1992). ЕПС је помогла политичкој видљивости Европских заједница. Јединствени европски акт из 1987. године је својеврсна потврда и институционализација претходно прагматично развијене ЕПС и њених циљева ка искорачивању ка Заједничкој спољној и безбедносној политици (SEA 1987).

Све до 1993. године постоји ЕПС када Уговор из Мастрихта ступа на снагу и образује правни темељ Заједничке спољне и безбедносне политике (ЗСБП) за Европску унију која је наследник Европских заједница (TEU 1992). Период од оснивања ЕПС до формирања ЗСБП је обележио и успон у односима ЕУ и УН нарочито у погледу деловања ЕУ у ГС. Наиме, Западна Немачка је

2 Скраћеница ЕЗ биће коришћена у наставку рада за Европске заједнице с обзиром на измену у правном оквиру спајањем назива трију заједница. Међутим, у односу на неопходност представљања Европске економске заједнице (а не ЕЗУЧ и ЕУРАТОМ) у појединим деловима када су изворни правни акти у питању и односи са ГСУН користеће се и ЕЕЗ. Измена у називу Уговора о успостављању Европске економске заједнице извршена је најпре Уговором о Европској унији (Уговор из Мастрихта) брисањем из назива „економске”, а Уговором о Европској Унији потписаним у Лисабону (Уговор из Лисабона) 2007. године назив Уговора о успостављању Европске економске заједнице промењен је у Уговор о функционисању Европске уније уз низ измена у одредбама чинећи, уз Уговор о Европској унији, два оснивачка или темељна уговора регионалне европске интеграције ЕУ.

1973. године постала пуноправна чланица УН што је у том тренутку представљало основ за даљи напредак дипломатије ЕЗ, данас ЕУ, у мултилатералном оквиру УН нарочито што су све остале чланице тадашње европске интеграционе заједнице биле већ низ година пуноправне чланице УН. Тај моменат је свакако био прекретница за јачу и формалнију улогу ЕЕЗ у ГСУН. Усвајање Резолуције ГСУН 3208 (XXIX) о Статусу Европске економске заједнице на Генералној скупштини Уједињених нација октобра 1974. године, обезбедило је ЕЕЗ статус посматрача и позив да учествује на седницама ГС (UNGA, A/RES/3208(XXIX)). Статус посматрача није омогућавао право гласа али је свакако представљао у том тренутку преседан у мултилатералном оквиру УН.

Непосредно након усвајања Резолуције ЕЕЗ добија и свој дипломатски статус при УН успостављањем своје сталне мисије у седишту у Њујорку 1976. године. Иако савезници и у претходним годинама по многим питањима, тек стицањем дипломатског статуса при УН отпочиње се са конкретним дипломатским активностима и јачањем утицаја ЕЕЗ, данас ЕУ. У обзир је нужно узети и чињеницу да је стицањем статуса посматрача ЕЕЗ у том тренутку постала прва међународна регионална организација која је икада добила такву привилегију имајући у виду да је УН као систем био потпуно базиран на принципу искључивог чланства држава, па и када је статус посматрача у питању. Од тренутка стицања статуса посматрача дипломатско представљање ЕЕЗ припадало је Европској комисији као главној институцији за дефинисање односа ван ЕЗ, као и држави која је имала улогу Председавајућег Саветом ЕУ као институцијом која је креирала спољне односе и њихову политику, и то тако да је делегацију чинио један представник ЕК и један из државе која је имала улогу шестомесечног Председавајућег (Rasmussen 2018; Borchmeyer and Wasim 2020, 7). Представник ЕК је махом био говорник у областима које су потпадале под искључиве надлежности Заједнице, а представник Председавајућег у осталим областима (Duke 2002; Farrel 2006; Стефановић Штамбук 2008; Rasmussen 2018, 119).

Паралелно са процесом стицања посматрачког статуса и мало пре стицања дипломатског статуса сталног представљања при УН, као и развијања ЕПС, државе чланице ЕЗ, тачније министри спољних послова девет држава чланица, усвојили су 1973. године Декларацију о европском идентитету. Њоме су дефинисали основ за своје не само заједничке акције већ и заједничке ставове у спољним односима ЕЗ ка другим државама и међународним организацијама.

С тим у вези, један од чланова Декларације наводи да девет држава чланица настоји да прогресивно дефинише заједничке позиције свог деловања у сфери спољне политике. Такође, девет држава чланица ће у међународним преговорима учествовати у духу усмереном ка споља, поштујући фундаменталне елементе јединства и основних циљева сваке државе појединачно. У истом духу настојаће да допринесу међународном напретку, кроз своје односе са трећим државама и усвајањем заједничких позиција где год је то могуће у међународним организацијама, пре свега у УН и њеним специјализованим агенцијама (Document on the European Identity 1988, 50–51). Овај податак је важан и због разумевања промена у дипломатском деловању појединачних држава чланица ЕЗ у ГСУН и саме ЕЗ. Све више је ЕЗ преузимала улогу вође у представљању идеја и интереса како заједнице као јединке, тако и појединачних држава чланица на ГСУН.

Пракса је била да држава која предводи шестомесечно председавање Саветом ЕУ иступа на седницама ГСУН у име министара спољних послова свих држава чланица ЕЗ. Наведено нарочито долази до изражаја ступањем на снагу Уговора из Мастрихта 1993. године када се формира Европска унија и ЕПС прераста у ЗСБП. Наиме, овим уговором је дефинисано да Председавајући представља Унију у питањима која се тичу ЗСБП. Такође, Председавајући одговара за имплементацију заједничких мера, у том капацитету изражава позиције Уније у међународним организацијама и на међународним конференцијама. У томе има подршку претходне и будуће државе којој ће припасти шестомесечно председавање Саветом ЕУ (такозвани трио) док улога Комисије као важне у спољним односима и даље остаје (TEU 1992, 58–60). Важна одредба која се тиче деловања држава чланица ЕУ у међународним организацијама прописана је овим Уговором, а затим „ојачана” Уговором из Амстердама и односи се на неопходност да оне државе чланице ЕУ које су чланице одређене међународне организације (или тела) информису оне државе чланице ЕУ које то нису, о свим питањима од интереса. У исто време прописује се да оне државе чланице ЕУ које су чланице Савета безбедности УН одржавају информисаним оне државе које нису у сталном или привременом саставу СБУН као и да осигурају одбрану позиција и интереса Уније (Treaty of Amsterdam 1997). Уговором из Амстердама ове одредбе постају потпуно обавезујућег карактера.

Све претходно описано је неопходно истаћи како би се разумела комплексна дипломатска активност ЕУ од успостављања

сталног представљања при УН као облика стварања дипломатских односа са УН кроз развој и измене у функционисању ЕЗ а затим ЕУ. Узимајући у обзир сложеност саме организационе структуре за представљање ЕУ ван граница, досег њених активности није био незнатан у годинама које су део оквира од Уговора из Мастрихта, преко Уговора из Амстердама па све до Уговора из Лисабона (Duke 2002; Keukeleire 2002; Batora and Hocking 2008; Smith 2012, 2013, 2015).

ДИПЛОМАТСКО ДЕЛОВАЊЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ГЕНЕРАЛНОЈ СКУПШТИНИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА УГОВОРМ ИЗ ЛИСАБОНА

Уговором из Лисабона долази до знатних институционалних али и нормативних измена када је о дипломатији ЕУ реч. Наиме, Уговором из Лисабона ЕУ успоставља дипломатску структуру која иако наликује на државне дипломатске структуре ипак има посебност и сопствену специфичност (Treaty of Lisbon 2007). То се огледа у три структурирајућа елемента дипломатије ЕУ оличена у: Високом представнику за спољне послове и политику безбедности (ВП) који је уједно и потпредседник Европске комисије као и председавајући Саветом за спољне послове, Европској служби за спољно деловање и Делегацијама ЕУ. Сваки од наведених чиниоца указује на значај у променама које је увела у своје право ЕУ а које је ступањем на снагу Уговора из Лисабона 2009. године преточено у праксу.

Први структурни чинилац тиче се ВП чија се снага огледа у томе да је сада конкретна институција/особа задужена за представљање ЕУ у спољним деловањима, при међународним организацијама и у трећим земљама ради остваривања кохерентности, координисаних активности и спровођења заједничких акција ЕУ као јединке. Додатно, ВП сада обједињава више функција које су претходно биле подељене међу више личности. ВП се именује и за потпредседника ЕК као искључиво наднационалне институције, председава Саветом за спољне послове ЕУ као институције на чијем челу се претходно налазила држава која је имала улогу шестомесечног Председавајућег Саветом ЕУ (први део рада описује улогу при ГСУН када је реч о Председавајућем Саветом ЕУ) а која је задужена за креирање спољне политике ЕУ, и истовремено има улогу Генералног секретара Савета ЕУ коју је пре Уговора из Лисабона имала потпуно друга особа. На овај начин, стиче се утисак, долази до јачања

дипломатског карактера и настојања да се унапреди снага ЕУ као организације на међународној сцени а не само њених појединачних држава чланица. Додатно, у раду Високом представнику помаже ЕССД предвиђена као права дипломатска служба састављена из службеника Европске комисије, Генералног секретаријата Савета ЕУ и дипломатских представника држава чланица и то тако да свака од наведених групација има трећину представника у зависности од стручности коју поседује. ЕССД како је прописано и Одлуком о организацији и функционисању ЕССД из 2010. године покрива питања дипломатије, безбедности и одрживог развоја са седиштем у Бриселу (ЕЕАS Decision 2010). Трећи структурни чинилац резервисан је за Делегације ЕУ (ДЕУ) и може се рећи да су ДЕУ спољна јединица ове ЕУ дипломатске мреже као што се ЕССД може приписати статус унутрашње јединице (Стефановић-Штамбук 2010, 120–121; Ђурчевић-Цуцић 2021).

Важност ДЕУ када је у питању тема овог истраживачког рада почива на томе да је ступањем на снагу Уговора из Лисабона представљање ЕУ при ГСУН преузела ДЕУ. Делегације Комисије престају да постоје. Тиме је постигнуто да ДЕУ преузимају представљање ЕУ као целине а не само једне институције и претходна улога Председавајућег Саветом ЕУ је умањена с обзиром на дефинисаност улоге шефа ДЕУ при УН и ВП. У овом карактеру свеобухватности по садржају и структури, те обједињености више функција у деловању само једне личности према свим спољним актерима огледа се обједињена дипломатија ЕУ. Свакако питање у чије име ЕУ излаже и чије интересе заступа пред УН и њеним телима је наизглед било сложено пре Уговора из Лисабона колико и сам одговор па све до усвајања Одлуке Савета ЕУ из 2011. године (К. Smith 2016, 4; Smith and Laatikainen 2020).

Присуство ЕУ у међународним организацијама је специфичније у погледу надлежности и представљања „једним гласом” што је и регулисано Одлуком Савета ЕУ о изјавама при међународним организацијама из 2011. године која утврђује да постоје три различита облика представљања у ЕУ мрежи делатника при међународним организацијама у зависности од случаја до случаја и тога како државе чланице одлуче. Тако, у зависности од надлежности ЕУ и држава чланица у посебним случајевима ЕУ ће наступати: у име ЕУ када је у питању ЕУ искључива надлежност укључујући посебне акције у оквиру ЗСБП када постоји консензус у Савету; у име ЕУ и њених држава чланица када постоји подељена надлежност и споразум између држава чланица; у име држава

чланица када је надлежност држава чланица у питању и у складу са тим споразум међу државама чланицама. У складу са наведеним, дипломатско представљање ЕУ зависи од међународне организације, од посебности проблема који је у питању, од одлука држава чланица у зависности од случаја до случаја о томе како желе да их ЕУ представља (EU statements in multilateral organizations, 2011).

Какве је новине у дипломатију ЕУ унео Уговор из Лисабона показује и јачање присуства и препознатљивости у активностима ЕУ на ГСУН. Не може се занемарити замајац и посебност промене статуса ЕУ 2011. године када је на ГСУН усвојена Резолуција 65/276 о унапређеном статусу посматрача ЕУ (*enhanced observer status*) (UNGA, A/RES/65/276). Као и претходно награђивање статусом посматрача и овај статус се може разматрати као показатељ добрих и успешних односа између ЕУ и УН током година, а који су крунисани добијањем међународно правног статуса ЕУ који је омогућио Уговор из Лисабона. С тим у вези, „неупитно је широко препознавање чињенице да је ЕУ више од неке друге међународне организације и да је потребно да буде третирана другачије у УН систему” (Rasmussen 2018, 116).

Унапређени статус посматрача дао је ЕУ шира овлашћења у односу на претходни период али свакако није подразумевао право гласа на ГС. Права која су уоквирена Резолуцијом омогућила су ЕУ: да се нађе на листи говорника међу представницима најважнијих група ради интервенисања; да буде позвана да учествује у општој дебати ГС у складу са редоследом успостављеним у пракси за учешће посматрача и нивоа учешћа; да буде дозвољено да има своје комуникације у вези са седницама и радом ГС и седницама и радом свих међународних састанака и конференција одржаним под покровитељством ГС и конференција УН, те да те комуникације циркулишу директно, и без посредника, као документа ГС, састанка или конференције; такође дозвољава да ЕУ представља предлоге и амандмане усмено као што је договорено са државама чланицама ЕУ и такви предлози или измене би били стављени на гласање искључиво на захтев државе чланице; дозвољава се ЕУ и да користи право да одговори у погледу позиција ЕУ када тако одлучи председавајући, такво право је ограничено на једну интервенцију по тачки (UNGA, A/RES/65/276).

Овакав положај омогућио је ЕУ подизање свести на сцени мултилатерализма о заједничком деловању и јачању гласа пред другима и ка другима, као и остваривање годинама уназад утврђених спољно-политичких циљева ЕУ да достигне свој мултилатерални

потенцијал и приближи свој утицај актеру као што је УН (видети Panke 2014; Laatikainen 2010; Rasch 2008; Laatikainen and Smith 2006, 2020). Такође, то је омогућило ЕУ да покаже у пуном сјају своје дипломатске способности и могуће јачине за остваривање циљева и ширење идеја и на друге актере при УН а не само на своје истомишљенике оличене у статусу кандидата и потенцијалних кандидата. Тако се у периоду након ступања на снагу Уговора из Лисабона и након усвајања Резолуције 65/276 увиђа тренд увећавања координационих састанака на експертском нивоу у ДЕУ у Њујорку како би се ЕУ представила са координисаним, кохерентним и заједничким одлукама и акцијама (Smith and Laatikainen 2020, 47). Једна од карактеристика дипломатског преговарања ЕУ јесте и убеђење да је кохерентност, обједињеност у деловању кључна снага и предуслов за успешне преговоре.³ Ради постизања заједничких позиција међу својим државама чланицама Делегација ЕУ при УН је 2019. године одржала чак 1319 координационих састанака на експертском нивоу, од чега је највећи број током јесењег заседања ГС (септембар 150, октобар 190, новембар 153) (Borchmeyer and Wasim 2020, 11). Таква снага и напор да се успостави стриктно унутрашњи координисани систем активности ради јединственог наступа при ГС подразумева и добре и лоше стране када је реч о дипломатији ЕУ у мултилатералном оквиру као што су УН. Мултилатерални оквир УН подразумева груписање према географском али исто тако политичком опредељењу у зависности од теме која се налази на дневном реду. С тим у вези, ЕУ као посебна регионална интеграција својим напорима да уједначи интересе својих земаља чланица у многоне утиче на склапање савезништва и проналажење заједничких тачака са другим групацијама у УН. Тако реализованим преговорима на више нивоа употребом различитих стратегија и дипломатских пракси долази се до резултата који ЕУ постављају на врх глобалне дипломатске активности.

ЗАКЉУЧАК

Издавањем институционалних промена у вођењу дипломатских активности ЕУ у мултилатералном оквиру система УН од Уговора из Лисабона указано је на институционалну потпору опуномоћеним представницима ЕУ којом су се служили у деловању

3 ЕУ је још 2001. године усвојила такозвану Белу књигу или Бели папир о европском управљању у коме се наводи да се деловање ЕУ заснива на пет кључних принципа, а то су: отвореност, партиципативност/укљученост, независност, ефективност и кохерентност (European Governance A White Paper 2001).

у ГСУН као испомоћима да ЕУ испредњачи у односу на све друге регионалне организације. Посебности мултилатералне дипломатске праксе ЕУ јасно су: највећи број организованих координационих састанака на експертском нивоу; највиши ниво кохерентности и самим тим највећи ниво заједништва и деловања у име свих држава чланица; те употреба посебно дефинисаних стратегија и мета-пракси деловања у зависности од проблематике питања.

Међутим, таквим деловањем и константним усмеравањем активности на усаглашавање ставова најпре унутар ЕУ доводи и до потенцијалних слабости. Једна се тиче мањка капацитета и времена за стварање савезништва и усаглашавања ставова са трећим државама ради достизања већине која се налази на страни ЕУ становишта услед претераног фокуса на унутрашњу кохезију. Зато се често дипломатија ЕУ описује као „замрзнута” и „неагилна” или везана за одлуке у Бриселу. Друга забринутост, коју би требало теоријски боље рефлектовати, произилази из прве. Ради се о томе да водећи рачуна о балансираности ставова држава чланица, ЕУ не даје могућност за креативност ЕУ преговарачима и слободу да дођу до компромиса са другима с обзиром на ригидност ЕУ позиције те је ЕУ виђена као нефлексибилни преговарач (К. Smith 2020, 53–54). Треће, није могуће избећи да се теоријски помније не рефлектује и истицање потенцијално негативног утицаја на друге преговарачке групе унутар мултилатералног оквира. Друге групе се не саглашавају увек са позицијом ЕУ што њиховим позицијама олакшава да буду ухваћене од стране „тврдолинијаша” унутар ових група, што самим тим и отежава њихове преговоре. Такав је случај са питањима људских права где ЕУ има традиционално јединствен став, те друге државе бивају „ принуђене” да реагују унутар регионалних и политичких група како би заштитиле и унапредиле сопствене преференције (Borchmeyer and Wasim 2020, 12). Још једна од мана на коју теоријска рефлексија треба да буде уредсређена је и да државе чланице ЕУ могу тешко успоставити видљивију улогу ван ЕУ оквира унутар ГСУН (К. Smith 2020, 54). С друге стране, кохерентност, обједињеност и такозвани свеобухватни приступ (*comprehensive approach*) у деловању ЕУ ка странама ван граница ЕУ је нешто што је блиско повезано са ЕУ, ближе је одређује и дефинисано је кроз њене политике и циљеве деловања као „општи метод рада” (Council conclusions on the EU’s comprehensive approach 2014, 1). Не представља само реченичну структуру која налачи на нешто што ЕУ „ради” већ је чини обавезујућим елементом њеног деловања. Крилатице које је креирала ЕУ за своје дипломатске

активности јесу те које јој и дају посебност на међународној сцени какву нико други нема.

Положај ЕУ при УН је на завиднијем нивоу у односу на друге регионалне интеграције те потврђује да се имањем положаја унапређеног сталног посматрача итекако може остваривати знатан утицај ЕУ. ЕУ је на овој сцени ГСУН не тек међународни актер, већ глобални играч. Обједињеност у приступу и примени обједињене дипломатије своје вишеслојне владавине као својеврсног концепта доказ је позитивних помака које је ЕУ учинила ка дипломатском успостављању своје улоге важног актера на међународној сцени. Деловање при УН а нарочито у ГС као доносиоцу одлука показује дипломатску јачину и спремност ЕУ да се ухвати у коштац са питањима од значаја као што су људска права, безбедност па све до одрживог развоја. Стога, деловање дипломатије ЕУ при УН доиста показује њену трансформативну природу и чињеницу да су координација међу актерима и заједништво у деловању важне ставке у дипломатском деловању, али не и једине. Одабир стратегије и стратешке активности прецизно дефинисане на више нивоа су кључна снага остваривања главног циља дипломатије, а то је постизање споразума. ЕУ у томе од Уговора из Лисабона остварује значајни напредак, иако и даље постоји простор за унапређење када је реч о односима са другим актерима у УН мултилатералном оквиру са циљем превазилажења већ споменуте „ригидности” која се приписује бриселској администрацији.

Овај рад доказује да је ЕУ модел који треба емпиријски и теоријски непрекидно сазнавати због иновативних решења, нарочито у мултилатералној дипломатији. ЕУ је постала јак глобални актер управо захваљујући тим иновативним решењима које спроводи. Стога, закључак нема, како то Ортега тврди, два супротстављена начина деловања ЕУ који воде до проблема већ се такви начини међусобно прожимају и обухватају. Дефинисањем иновативних решења формира се модел који је добро пратити а самим тим решењима остварује се улога јаког актера и *game-changer*-а (Duke 2003, 16) на глобалној сцени мреже односа бројних актера.

Свакако једно од питања које остаје за наредна истраживања, полазећи од претходно закљученог, је да ли дипломатско деловање ЕУ у бројним областима и темама које покрива, посебно њено мултилатерално дипломатско деловање које се у многоме разликују од оних које је иницијално обухватала Европска заједница за угал и челик као претеча ЕУ, подразумева да се од ЕУ могу очекивати додатна постигнућа и иновације у концептима и дипломатији или се

ЕУ због своје структурне сложености и континуираних иновација неће снаћи са све већим кризама које надолазе.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Ђурчевић-Цуцић, Миљана. 2021. „Допринос Европске службе за спољно деловање међународној пракси одрживог развоја.” *Политичка ревија* 69 (3): 119–139.
- Стефановић-Штамбук, Јелица. 2008. „Билатерална дипломатија у Европској унији.” *Годишњак Факултета политичких наука Универзитета у Београду* 2 (2): 323–353.
- Стефановић-Штамбук, Јелица. 2008а. *Дипломатија у међународним односима*. Београд: Факултет политичких наука, Чигоја штампа.
- Стефановић-Штамбук, Јелица. 2008б. „Теоријски и истраживачки проблеми међународних студија: случајеви европске интеграције и дипломатије.” *Политичка ревија* 18 (4): 1183–1208.
- Стефановић Штамбук, Јелица. 2010. „Европска унија на путу ка обједињујућој дипломатији.” *Часопис за право и економију европских интеграција Изазови европских интеграција*, 111–135.
- A secure Europe in a better world – European Security Strategy [European Security Strategy 2003], European Council, Brussels, December 2003. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:r00004>.
- Adler-Nissen, Rebecca. 2014. “Symbolic power in European diplomacy: the struggle between national foreign services and the EU’s External Action Service.” *Review of International Studies*, 40 (4): 657–681.
- Adler-Nissen, Rebecca. 2015. “Theorising the EU’s Diplomatic Service: Rational Player or Social Body?” In *The European External Action Service European Diplomacy Post-Westphalia*, eds. Spence, David and Bátora, Jozef, 18–42. London and New York: Palgrave Macmillan.
- Bátora, Jozef, and Brian Hocking. 2008. *Bilateral Diplomacy in the European Union: Towards post-modern patterns?* Discussion Papers in Diplomacy, The Netherlands Institute of International Relations.

- Batora, Jozef. 2013. "The 'Mitrailleuse Effect': The EEAS as an Interstitial Organization and the Dynamics of Innovation in Diplomacy." *Journal of Common Market Studies* 41 (4): 598–613.
- Batora, Josef, and David Spence, eds. 2015. *The European External Action Service European Diplomacy Post Westphalia*. London: Palgrave Macmillan.
- Bátora, Jozef. 2015. "Introduction: The EEAS as a Catalyst of Diplomatic Innovation" In *The European External Action Service European Diplomacy Post-Westphalia*, eds. Spence, David and Bátora, Jozef, 1–16. London and New York: Palgrave Macmillan.
- Borchmeyer, Sebastian, and Mir Wasim. 2020. *Increasing the Impact of the European Union at the United Nations in New York*. New York: Konrad-Adenauer Stiftung New York.
- Brutter, Michael. 1999. "Diplomacy without a State: The External Delegations of the European Commission." *Journal of European Public Policy* 6 (2): 183–205.
- Commission of the European Communities: European Governance A White Paper [European Governance A White Paper 2001], COM(2001) 428 final, OJ C 287, 12.10.2001. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A110109>.
- Communication from the Commission to the Council and the European Parliament The choice of multilateralism [The choice of multilateralism 2003], COM (2003) 0526 final, September 2003. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0526&from=EN>.
- Council conclusions on the EU's comprehensive approach, Council of the European Union, Brussels, 12. 5. 2014. <https://www.consilium.europa.eu/media/28344/142552.pdf>.
- Council Decision of 26 July 2010 establishing the organization and functioning of the European External Action Service [EEAS Decision], OJ 2010/427/EU, 2010. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32010D0427>.
- Document on the European Identity published by the Nine Foreign Ministers [Document on the European Identity]. 1988. *European Political Cooperation, Fifth Edition, Press and Information Office, Federal Republic of Germany*, 48–54. http://aei.pitt.edu/4545/1/epc_identity_doc.pdf.
- Duke, Simon W. 2002. "Preparing for European Diplomacy?" *Journal of Common Market Studies* 40 (5): 849–870.
- Duke, Simon. 2003. "The EU's Multilateral diplomacy." In *Routledge Handbook on the European Union and International Institutions*:

- Performance, policy, power*, eds. Jorgensen, Knud Erik and Katie Verlin Laatikainen, 15–26. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- EU statements in multilateral organizations: General Arrangements of the European Union Council [EU statements in multilateral organizations], 15901/11, 24.10.2011.
- Farrell, Mary. 2006. “EU Representation and Coordination within the United Nations.” In *The European Union at the United Nations: Intersecting Multilateralisms*, eds. Laatikainen, Katie and Karen E Smith, 27–46. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Holland, Martin, ed. 1991. *The Future of European Political Cooperation: Essays on Theory and Practice*. London: Palgrave Macmillan.
- Keukeleire, Stephen. 2000. *The European Union as a Diplomatic Actor*. Discussion Paper 71, Leicester: Leicester Diplomatic Studies Programme.
- Laatikainen, K. Verlin. 2010. “Multilateral Leadership at the UN after the Lisbon Treaty.” *European Foreign Affairs Review*, 15 (4).
- Nuttal, Simon. 1992. *European Political Cooperation*. Oxford: Oxford University Press.
- Ortega, Martin. 2007. *Building the Future. The EU’s Contribution to Global Governance*. Paris: European Union Institute for Security Studies (EUISS).
- Panke, Diana. 2014. “The European Union in the United Nations: An Effective External Actor?” *Journal of European Public Policy*, 21 (7): 1050–1066.
- Putnam, Robert. 1988. “Diplomacy and domestic politics: The logic of two-level games.” *International Organization*, 42 (3): 427–60.
- Rasch, Maximilian B. 2008. *The European Union at the United Nations: the functioning and coherence of EU external representation in a state-centric environment*. Leiden, Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
- Rasmusen, Steffen Bay. 2018. *The ideas and practices of the European Union’s Structural Antidiplomacy: An Unstable Equilibrium*. Leiden; Boston: Brill.
- Ruggie, John Gerard. 1992. “Multilateralism: the Anatomy of an Institution.” *International Organization*, 46 (3): 561–598.
- Ruggie, John Gerard, ed. 1993. *Multilateralism Matters. The Theory and Praxis of an Institutional Form*. New York, N.Y.: Columbia University Press.
- Single European Act [SEA], OJ L 169/1, 29.6.1987. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A11986U%2FTXT>.

- Smith, Karen E., and Katie Verlin Laatikainen, eds. 2006. *The European Union at the United Nations: Intersecting Multilateralisms*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Smith, Karen E. 2016. "EU Member States at the UN: A Case of Europeanization Arrested?" *Journal of Common Market Studies*, 1–17.
- Smith, Karen E. 2020. "The European Union." In *Group Politics in UN Multilateralism*, eds. Karen E. Smith and Katie Verlin Laatikainen, 46–59. Leiden, Boston: Brill, Nijhoff.
- Smith, Karen E., and Katie Verlin Laatikainen. 2020. *Group Politics in UN Multilateralism*. Leiden, Boston: Brill, Nijhoff.
- Smith, Michael H. 2012. "Still Rooted in Maastricht: European Union External Relations as a 'Third-Generation Hybrid'" *Journal of European Integration*, 34 (7): 699–716.
- Smith, Michael H. 2013. "Foreign Policy and Development in the Post-Lisbon European Union." *Cambridge Review of International Affairs*, 26 (3): 519–535.
- Smith, Michael H. 2015. "The European Union as a diplomatic actor in the post-Lisbon era: robust or rootless hybrid?" In *The European Union as a Diplomatic Actor*, eds. Joachim Koops and Macaj, Gjovalin, 11–30. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Spence, David, and Bátorá, Jozef, eds. 2015. *The European External Action Service European Diplomacy Post-Westphalia*. London and New York: Palgrave Macmillan.
- Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties Establishing the European Communities and certain related acts [Treaty of Amsterdam], OJ C 340/1, 10.11.1997. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11997D/TXT&from=EN>.
- Treaty of Brussels (Merger Treaty) [Merger Treaty 1967], OJ 152, 13.7.1967. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A11965F%2FTXT>.
- Treaty of Lisbon amending the Treaty of European Union and Treaty establishing the European Community [Treaty of Lisbon], 2007/C 306/01, 17.12.2007. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>.
- Treaty on European Union [TEU], OJ C 191/1, 29.7.1992. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN>.

United Nations General Assembly, A/RES/3208(XXIX). Resolution 3208(XXIX) on the Status of the European Economic Community in the General Assembly [UNGA, A/RES/3208(XXIX)], 1975. <https://digitallibrary.un.org/record/189830?ln=en>.

United Nations General Assembly, A/RES/65/276, Resolution 65/276 on Participation of the European Union in the work of the United Nations [UNGA, A/RES/65/276], 18 May 2011. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/529/10/PDF/N1052910.pdf?OpenElement>.

Miljana Đurčević Cucić*
Faculty of Political Sciences, Belgrade

STRUCTURAL CHANGES OF THE EUROPEAN UNION MULTILATERAL DIPLOMACY IN THE UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY

Resume

The main subject of the paper is structural changes in the European Union's multilateral diplomacy within the United Nations General Assembly (UNGA), having in mind introduced changes with The Treaty of Lisbon and enhanced observer status gained in the UNGA in 2011. The EU diplomatic practice in the UNGA before and after gaining this special status is examined using Ruggie's theoretical approach and method of diplomatic analysis of multilateral practice (Ruggie 1992, 1993). This paper aims to single out the reliable empirical and theoretical basis for increasing the theoretical reflection of EU multilateral diplomacy changes through time, especially after 2011. Additionally, assessing these changes is essential to understanding the specific contribution of the EU toward multilateral diplomacy innovations worldwide. The first part of the paper is dedicated to the theoretical reflection of defining diplomacy innovations of the EU and resembling its elementary contribution to the present diplomatic system. The second chapter presents the chronology of EU and UN relations and specific developments in EU diplomatic activities. This chronology is used for the third part of the paper, where the detailed diplomatic practice of the EU in the UN in institutional, normative, and practical terms is described. Following the singled-out specificities of the EU activities in the UNGA, the main particularities of EU diplomacy are presented. The conclusion is that the EU's multilateral diplomacy DNA keeps the root deep in its diplomatic entrepreneurship character in the UNGA solid and consistent, no matter the EU's internal changes and complexity. Finally, the innovative nature of the EU in diplomacy is a crucial element for future generations of global actors' diplomatic activities where the EU is perceived as a model that should be followed and a strong international actor simultaneously.

* miljana.djurceviccucic@fpn.bg.ac.rs

Keywords: European Union, United Nations, diplomacy, multilateral diplomacy, the diplomatic system of the EU, Treaty of Lisbon, United Nations General Assembly, enhanced observer status.

* Овај рад је примљен 26. септембра 2022. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 7. новембра 2022. године.